

Kommunledningsförvaltningen
Johan Axner
0171-627077
johan.axner@enkoping.se

Kommunstyrelsens plan- mark- och
exploateringsutskott

Svar på remiss - Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om EU-förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

Förslag till utskottets beslut

Enköpings kommun lämnar skrivelsen daterad 29 november 2022 som svar på remissen.

Ärendet

Bakgrund

Remissen avser Naturvårdsverkets analys och förslag för att genomföra EU:s förordning om minimikrav för återanvändning av vatten i jordbruket. Förordningen tvingar inget land att återanvända vatten men ställer krav på vattnets kvalitet, samhällets kontroll av vattnet och av den som producerar respektive använder renat avloppsvatten.

Ärendets beredning

Enköpings kommuns yttrande har samordnats förvaltningsövergripande. Planavdelningens vattenfunktion har samordnat svaret tillsammans med VA- och miljöavdelning.

Kommunledningsförvaltningens bedömning

Enköpings kommun anser att direktivet och rapportens avgränsning, återanvändning av renat avloppsvatten på jordbruksmark, är för snäv. Återanvändning av vatten bör analyseras bredare.

Enköpings kommun tycker att analysen av för och nackdelar med olika möjligheter till myndighetskontroll är en bra genomlysning och att nationella kvalitetskrav på vattnet som är strängare än EU:s bör avvakta.

Kommunens erfarenhet är att en vattenresurs med krånglig byråkratisk åtkomst inte kommer att vara en framgångssaga hos lantbruket. Lantbruket kommer i första

hand att arbeta med andra delar i sin vattenanvändning innan man börjar fundera på att återanvända renat avloppsvatten.

Åtgärderna som ska lösa återanvändningen av avloppsvatten för bevattning av jordbruksmark riskerar dock att bli alltför byråkratiskt omständliga och de riskerar också att bli dyra. Kommunen anser att utredningens föreslag till kontrollsystem riskerar att införa en kontroll som inte står i proportion till riskerna för miljön. Eftersom man så ensidigt utgått från att återanvända vatten har man missat perspektivet vattenrening i de vattenförekomster som idag är mottagare av renat avloppsvatten. Därför borde man ha utgångspunkten att gynna återanvändning av vatten för bästa miljö- och samhällsnytta.

De projekt som idag vuxit fram på området har i mångt och mycket finansierats av VA-kollektivet. Men återanvändning av avloppsvatten för jordbrukets behov är ingen vattentjänst enligt vattentjänstlagen som kommunen får finansiera med VA-avgifter.

Vi bedömer att generösa bidragssystem behöver utvecklas för att motivera ett genomförande. Egentligen oavsett vilken infrastruktur som växer fram.

Ekonomiska konsekvenser

Några ekonomiska konsekvenser av denna utredning är svåra att prognostisera i det här läget.

Vid ett genomförande handlar det om anläggande av infrastruktur för att möta återföringen av vatten och ökade tillsynsinsatser för de marker där vattnet i så fall ska spridas. Men intresset av att återanvända renat avloppsvatten för bevattning av åkermark är begränsat. Därför förväntar vi oss ingen efterfrågan åtminstone inte i det kortare perspektivet.

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Miljömässiga konsekvenser skulle kunna bli ett renare ytvatten om renat avloppsvatten istället skulle få en extra rening genom att spridas på jordbruksmarken. Näringsämnen gör större nytta på åkermarken än i våra sjöar och vattendrag.

Remissen finns att läsa här

[Remiss av Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag - Regeringen.se](#)

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse daterad 2022-11-29

Yttrande daterat 2022-11-29

Isabell Eklund
Enhetschef
Enköpings kommun

Johan Axné
Vattenstrateg
Enköpings kommun

Beslutet skickas till:

Regeringskansliet m.remissvar@regeringskansliet.se
m.nm@regeringskansliet.se

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Johan Axner
0171-627077
johan.axner@enkoping.se

Enköpings kommuns synpunkter på Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om EU-förordning om minimikrav för återanvändning av vatten – Dnr M2022/01152

Bakgrund

Remissen avser Naturvårdsverkets analys och förslag för att genomföra EU:s förordning om minimikrav för återanvändning av vatten i jordbruket. Förordningen tvingar inget land att återanvända vatten men ställer krav på vattnets kvalitet, samhällets kontroll av vattnet och av den som producerar respektive använder renat avloppsvatten.

Naturvårdsverket föreslår traditionell tillståndsplikt för reningsverk som ska producera renat avloppsvatten för återanvändning och en enklare tillståndsplikt för jordbrukaren som ska använda det. Den som driver ett reningsverk med tillstånd och producerar återanvänt vatten ska ansöka om ett ändringstillstånd eller begära omprövning.

Förordningen ställer krav om en riskhanteringsplan som grund för kraven i tillstånden. Naturvårdsverket föreslår att både producenten, distributören och användaren bidrar till att upprätta planen utifrån sina respektive ansvar. Naturvårdsverket anser att det för närvarande saknas förutsättningar för att ställa strängare nationella kvalitetskrav på återanvänt vatten än de som EU-förordningen reglerar.

Övergripande synpunkter

Enköpings kommun anser att direktivet och rapportens avgränsning, återanvändning av renat avloppsvatten på jordbruksmark, är för snäv. För de utmaningar som Sverige står inför skulle vi vinna på att analysera frågan bredare än så. För andra typer av verksamheter och användningsområden som exempelvis dagvatten, spolvatten, kylvatten etc. Återanvändningen sker till viss

del redan idag och det vore bra att lyfta fram de som gör detta som något positivt och en del av arbetet med en mer hållbar vattenanvändning. I rapporten påpekar man också att intresset hos andra potentiella kundgrupper är större än intresset från jordbruket. Avseende växternas behov av bevattning är det relevant att se till jordbrukets totala vattenbehov oavsett om det tillgodoses av nederbörd eller konstgjord bevattning eftersom initiativets huvudfokus är att bemöta torka/vattenbrist.

Bakgrunden till EU-förordningen är torkan i södra Europa och precis som sägs i rapporten finns intresset i Sverige främst hos jordbrukare som frekvent drabbas av torka. Detta handlar om att säkra livsmedelsförsörjningen vid tillfälle av kris (torka) i Sverige och borde förslagsvis ligga under Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB).

Cirkulering av näring och vatten

Först vill vi understryka att vattenmiljö och åkermark bidrar till vår gemensamma livsmedelsförsörjning. Vi behöver totalt sätt bli bättre på att långsiktigt omhänderta och förvalta de här systemen. En del av omhändertagandet bör vara att så långt möjligt arbeta för att cirkulära system växer fram.

I utredningen saknar vi perspektivet om näringsåtervinning, vilket här förmodligen är en starkare drivkraft än vattenåtervinningen. För att ytterligare styra mot ett cirkulärt samhälle skulle återvinning av näringsämnen kunna införlivas i utredningens perspektiv. I Enköping återförs rejekt- och dekantatvatten från avloppsreningsproduktionen till jordbruksmark vilket ger ytterligare en dimension till cirkulariteten. Kanske är det inte en rimlig lösning att styra mot brett men det kan finnas andra lösningar för rejekt- och dekantat som kan leda till en återföring av näringsämnen till jordbruksmark.

Att tillföra miljöskadliga ämnen som PFAS, läkemedel och metaller till naturen är alltid någonting negativt, oavsett om det sker till vattenmiljö eller till mark. Idag släpps det renade avloppsvattnet direkt till våra vattenrecipienter, varav flera är vattenförekomster som inte når upp till vattendirektivets krav på god ekologisk och kemisk status. En del av recipienter (bland annat Mälaren) tar vi sedan vårt dricksvatten ifrån. Det renade avloppsvattnet bidrar trots allt med ganska många föroreningar, som inte lyckats renats bort i reningsverket, till vatten. Att återföra renat avloppsvatten till åkermarken blir som en extra rening av vattnet. I de allra flesta fall gör miljöfarliga ämnen större skada i vattenmiljö än i markmiljö. Markmiljön är robustare med mikroorganismer som kan bryta ner

många föroreningar medan vattenlevande organismer är betydligt känsligare för föroreningarna. I långliggande försök med slamspridning i höga doser har man inte kunnat se negativa effekter varken i grödor eller anrikning av skadliga ämnen i marken, vilket tyder på att marken klarar mer än vattnet. Enköpings kommun anser därför att reglerna hellre borde ha utgångspunkten att gynna återanvändning av vatten för bästa miljö- och samhällsnytta eftersom klimatet förändras och vattenbrist kan påverka livsmedelsproduktionen negativt i delar av Sverige.

Slammet från reningsverken används delvis redan idag på åkermarken. Slammet behöver klara kraven för revaq. Därmed cirkulerar en del av näringsämnena. I så väl slammet från reningsverken som i det renade avloppsvattnet finns trots allt en del oönskade ämnen. Det viktiga för lantbruket är förstås att slammet eller det renade avloppsvattnet håller rätt kvalitet så att man undviker att förorena den jordbruksmark som ska försörja oss med mat.

Myndighetskontroll av återanvänt avloppsvatten

Enköpings kommun tycker att analysen av för och nackdelar med olika möjligheter till myndighetskontroll är en bra genomlysning och att nationella kvalitetskrav på vattnet som är strängare än EU:s bör avvakta. Vi delar uppfattningen att det finns en gräns vid vilken producentens ansvar för det tillhandahållna vattnet övergår på användaren varför producent och användare ska ta fram riskhanteringsplanen utifrån sina respektive ansvar.

Förslaget innehåller långtgående krav på tillstånd, samråd och annan administration för såväl producent som användare av det renade avloppsvattnet. Med argumentet att det ska skapa större trygghet inför att våga göra investeringen. Dock föreslås även ett tillägg till 24 kap. 5 § miljöbalken om att tillstånd ska kunna omprövas om det sker miljöpåverkan även innan rådande tillstånd går ut vilket gör det svårt för jordbrukaren att göra en kalkyl för investeringen.

Åtgärderna som ska lösa återanvändningen av avloppsvatten för bevattning av jordbruksmark riskerar dock att bli alltför byråkratiskt omständliga och de riskerar också att bli dyra. Kommunen anser att utredningens förslag till kontrollsystem riskerar att införa en kontroll som inte står inte i proportion till riskerna för miljön. Utifrån våra tidigare erfarenheter med markägare om frivilliga vattenvårdsåtgärder är det utmanande att nå fram till genomförandet av konkreta åtgärder. Rätt engagemang och vilja finns hos de lokala

markägarna, men ihop med att man lyckas hitta en lagom byråkratisk väg fram, full finansiering av tilltänkt åtgärd och rätt kvalitet på det renade avloppsvattnet. Återföring av renat avloppsvatten till åkermark ska betraktas som en miljöåtgärd eftersom man med detta vatten också återför näring. Är vinsterna för den enskilde låg kommer också motivationen att genomföra åtgärden att vara låg. Adderar vi en allt för omfattande kontrollapparat för detta vatten finns risken att intresset för åtgärden blir låg.

Inom de närmsta åren finns också en förväntan att länsstyrelser och kommuner ska leverera på områden som revideringar av vattenskyddsområden, vattentjänstplaner m.m. Ur det perspektivet är det viktigt att det tillförs medel och resurser.

Infrastruktur och finansiering?

Vi bedömer att det behöver utvecklas generösa bidragssystem för att motivera till ett genomförande, egentligen oavsett vilken infrastruktur som behöver växa fram. Efterfrågan saknas ju på området idag, utom i några geografiskt utsatta delar av Sverige (Gotland, Öland och vissa delar av Skåne). Återvinning av renat avloppsvatten är redan infört på Gotland och Öland. Det har säkert kommit fram många bra resultat från de projekten. Den kunskap som vuxit fram där vore bra att spridas vidare till övriga delar av Sverige.

På de tre platser i Sverige där renat avloppsvatten återanvänds för bevattning inom jordbruket har VA-kollektivet svarat för investeringarna i ledningar inklusive hela eller delar av driften och underhållet av anläggningarna. Men återanvändning av avloppsvatten för jordbrukets behov är ingen vattentjänst enligt vattentjänstlagen som kommunen får finansiera med VA-avgifter. Sådana avgifter kan heller inte tas ut för att finansiera ansökan om tillstånd, upprätta riskhanteringsplaner och miljörapporter eller betala avgifter för tillsynsmyndighetens tillsyn av återanvändningen m.m.

Utan att gå in på någon speciell teknik skulle det vara intressant med en kostnadsjämförelse av olika logistiklösningar. Vid längre och svårare torra kan det ju vara värt att anlägga en infrastruktur som leder fram vattnet till bevattningsplatsen. Men det kanske finns situationer då transport av renat avloppsvatten i tankbilar kan vara aktuellt?

Avloppsvatten har varierande kvalitet och en reningsprocess skulle behöva anpassas för att säkerställa en tillfredsställande kvalitet på produkten (det

renade avloppsvattnet). En så omfattande provtagning av utgående avloppsvatten som sedan leds till återvinningsanläggningen blir sannolikt kostsam, detsamma gäller för processanpassningen.

Avslutningsvis några korta konkreta synpunkter i punktform

- Föreslaget tillägg 24 kap 5§ punkt 13 täcks redan av punkt 2, 5 och 6?
- Sockerbetor omnämns som både högvärdesgröda och lågvärdesgröda.
- Under 6.5.2 beskrivs risker med antibiotikaresistens och antibiotika men inga risker kvantifieras eller relateras till varandra. Svårt att värdera allvaret om allt bara är "en risk".
- Fler staplar och diagram till 6.5.3 skulle behövas. Exempelvis som visar mängden metaller från renat avloppsvatten från reningsverk jämfört med slamgödning.
- Under 7.3.1 påstås alternativ 2 TROLIGEN vara snabbare och billigare. Om det är huvudargumentet för att förorda alternativet som annars beskrivs som svåröverskådligt och krångligt bör detta kunna sägas med större säkerhet.
- I genomgången av siffror för vattenanvändning i kapitel 4.1-4.3 är det många siffror i texten. Det är svårt att hänga med och några diagram skulle lyfta förståelsen.
- Alternativa kunder till det renade avloppsvattnet lyfts under 5.4 men utreds inte vidare trots att föreslagna författningsändringar kraftigt kommer att begränsa återanvändning även i dessa fall. Om författningarna ska vara så generella bör även analys av konsekvenserna vara det.

Med vänlig hälsning

Johan Axné
Vattenstrateg
Enköpings kommun